

Dobro i zło moralne w naszym życiu

Scenariusz lekcji dla klas 4–8 szkoły podstawowej

Czas trwania zajęć: 2 godziny lekcyjne

Materiały: Chińska przypowieść

(Przytoczona opowiadka stanowi punkt wyjścia do dyskusji. Można ją opowiadać również w bardziej rozbudowany i barwny sposób).

Cele:

- Uczniowie rozróżniają dobro w znaczeniu innym niż dobro moralne.
- Uczniowie potrafią wskazać przykłady dobra i zła w świecie, np. kataklizmy, choroby i inne nieszczęścia, oraz odróżnić je od dobra i zła moralnego, których sprawcą jest człowiek.
- Uczniowie rozumieją, że w znaczeniu potocznym pojęcie dobra i zła zależy często od interpretacji wydarzeń.
- Uczniowie potrafią dostrzec, że wybór postawy życiowej wpływa na odbiór zdarzeń przez nich samych.
- Uczniowie zdają sobie sprawę, że nie zawsze dobro dla jednego człowieka jest dobrem dla innego.
- Uczniowie rozumieją, że każdy działa, by osiągnąć jakieś dobro, tylko błędnie je czasem pojmuje lub dobiera złe środki. Przez to pojawiają się złe konsekwencje np. kradzież, by osiągnąć bogactwo, niesie ryzyko więzienia oraz demoralizacji.
- Uczniowie rozumieją, że zło często pochodzi z braku dostatecznej wiedzy o tym, co jest dobre i jak to osiągnąć, a nie z czystego zamiaru czynienia i doświadczania zła

Metody i formy pracy:

Pytania sokratejskie

Burza mózgów

Eksperyment myślowy

Dyskusja

Przebieg lekcji

Część I

Dobre i złe zdarzenia.

Zajęcia rozpoczynamy od przeczytania bajki. Następnie inicjujemy dyskusję.

„Dawno temu, w ubogiej chińskiej wiosce, mieszkał wraz z synem pewien biedny wieśniak. Oprócz kawałka ziemi i małej chaty posiadał tylko konia. Pewnego dnia koń uciekł. Mieszkańcy wioski współczuli wieśniakowi, jednak on tylko wzruszył ramionami i powiedział: może to źle, że koń uciekł, a może to dobrze? Niedługo potem koń wrócił do stajni, prowadząc ze sobą wspaniałą klacz. Gdy sąsiedzi dowiedzieli się o tym, pogratulowali gospodarzowi szczęścia. Może to dobrze, że koń wrócił – odpowiedział gospodarz – a może źle? Niedługo potem syn wieśniaka chciał oswoić klacz, lecz spadł z niej, gdy stanęła dęba i złamał nogę. Sąsiedzi złożyli wyrazy ubolewania ojcu, mówiąc, że to wielkie nieszczęście. Może tak, a może nie? – skwitował jak zwykle wieśniak. Wszyscy byli zdumieni tym podejściem – przecież wypadek zawsze jest tragedią. Noga chłopaka nie zdążyła się jeszcze dobrze zagoić, gdy do wioski przybyli wysłannicy cesarza, by zwerbować wszystkich młodych mężczyzn z zamiarem wysłania ich na front. Z wojskiem musieli pójść wszyscy prócz syna wieśniaka, którego noga wciąż nie była sprawna. Żaden z młodzieńców nie powrócił już do wioski, bo wszyscy zginęli na wojnie.”

Przykładowe pytania do tekstu

- Czy podejście wieśniaka do zdarzeń było rozsądne?
- Czy jego postawa ułatwiała mu, czy może utrudniała rozpoznanie tego, co naprawdę się wydarza?
- Jak możemy rozumieć dobro w naszym życiu: jako wartość moralną, przyjemność, użyteczność, lub coś, czego chcemy w danym momencie?
- Czy można jednoznacznie wskazać, co przyniesie złe, a co dobre konsekwencje dla nas w sensie zarówno satysfakcji z życia, jak i rozwoju moralnego?
- Jak doświadczenie życiowe może wpłynąć na naszą ocenę tego, co się dzieje?
- Czy to, co się wydarza w życiu ocenić możemy dopiero po jakimś czasie?
- Czy można w niektórych przypadkach od razu rozpoznać, że dzieje się coś złego?
- Czy jest coś, co jest dobre zawsze i dla wszystkich?

Następnie zachęcamy uczniów do wskazania, co jest dobrem, a co złem w ogólnym rozumieniu i zapisujemy to na tablicy w dwóch kolumnach, np:

wojna	wygrana na loterii
wypadek	zakochanie
bankructwo	pokonanie raka

Uczniowie starają się podać przykład ze swojego doświadczenia: gdy to, co wydawało się czymś złym, okazało się ostatecznie słuszne; lub gdy to, co pozornie było dobre, przyniosło złe rezultaty.

Część II

Dobrzy i źli ludzie

W drugiej części lekcji zajmujemy się złem i dobrem moralnym. Wpierw uczniowie zastanawiają się nad oceną czynów, które przyniosły ten sam zły skutek, ale zostały wykonane z inną intencją.

Przykład: morderstwo z premedytacją w porównaniu ze spowodowaniem wypadku ze skutkiem śmiertelnym. W obu przypadkach efektem jest śmierć człowieka, jednak pytamy uczniów, czy tak samo oceniamy oba te czyny oraz ludzi, którzy ich dokonali. Pytamy też, jaki wpływ na ocenę moralną czynów ma dla nas intencja działającego.

Ćwiczenie

Prosimy uczniów o wymienienie pięciu cech, które charakteryzują dobrych i złych moralnie ludzi. Następnie (drogą głosowania) uczniowie wskazują jedną z cech u obu rodzajów ludzi, np. u ludzi dobrych może być to mądrość w sensie roztropności i widzenia konsekwencji własnych wyborów, u ludzi złych – głupota, czyli brak powyższych umiejętności.

Następnie, bazując na tych spostrzeżeniach, uczniowie dokonują eksperymentu myślowego. Co by się stało, gdyby z umysłu złego człowieka usunąć jego cechę wiodącą i zastąpić cechę wiodącą dobrego człowieka? Jaka zmiana by zaszła?

Czy jest możliwe nabycie cech dobrych ludzi poprzez pewne wybory życiowe?

Pozostałą część zajęć można wykorzystać na dyskusję o dobru i złu w ludziach.

Przykładowe pytania:

- Czy ktoś, kto postępuje źle w sensie moralnym (np. bije kogoś lub kradnie), chce sam dla siebie zła, czyli np. zostać ukaranym?
- Czy człowiek zły moralnie może być szczęśliwy?
- Czy człowiek może być całkowicie dobry lub zły?
- Czy można nauczyć się być dobrym moralnie?
- Czy można zachowywać się dobrze bez dobrego przykładu?
- Skąd ludzie wiedzą, co jest dobre?
- Co może pomóc ludziom w dostrzeganiu dobrych lub złych skutków tego, co wybieramy?

